

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

**ТРЕСКОВ Андрій Вікторович**

УДК 351.82:620.91

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ  
ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**

25.00.02 – механізми державного управління

**АВТОРЕФЕРАТ**

дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата наук з державного управління

Харків – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор  
**МАЙСТРО Сергій Вікторович**,  
Національний університет цивільного захисту України,  
завідувач кафедри публічного адміністрування у сфері  
цивільного захисту навчально-науково-виробничого  
центру.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор  
**УЛЬЯНЧЕНКО Юрій Олександрович**,  
Харківський регіональний інститут державного  
управління Національної академії державного  
управління при Президенті України, професор  
кафедри економічної політики та менеджменту;

доктор наук з державного управління, доцент  
**ГОРНИК Володимир Гнатович**  
Таврійський національний університет імені  
В.І. Вернадського, директор Інституту управління,  
економіки та природокористування.

Захист відбудеться «7» травня 2021 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, ауд. 4 (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розісланий «7» квітня 2021 р.

Учений секретар  
спеціалізованої вченої ради



Н. С. Грабар

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** В сучасних умовах перед Україною постають нові соціально-економічні, гуманітарні та технологічні виклики, які водночас відкривають нові можливості для пошуку та впровадження відповідних державно управлінських рішень у різних сферах суспільного життя, в тому числі в паливно-енергетичному комплексі (ПЕК).

«Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» окреслює стратегічні орієнтири розвитку паливно-енергетичного комплексу України на період до 2035 року, а саме в галузях видобутку, переробки викопних видів палива, виробництва, трансформації, постачання і споживання енергії, що зумовлює потребу у формуванні нової енергетичної політики держави. Головною метою стратегії є задоволення потреб суспільства та економіки в паливно-енергетичних ресурсах у технічно надійний та безпечний, економічно ефективний та екологічно прийнятний спосіб для гарантування життєдіяльності суспільства.

Окрім того, серед Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, метою яких є забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, передбачається, в тому числі, забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх; забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва; вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками задля забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку країни.

Тому об'єктивною передумовою подальшого розвитку паливно-енергетичного комплексу в Україні є формування ефективної системи державного регулювання та забезпечення результативності відповідних механізмів його реалізації. Існуючі в Україні механізми державного регулювання здебільшого стримують вирішення існуючих проблем паливно-енергетичного комплексу. Тому необхідне подальше удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, розробка відповідних інструментів державного впливу, орієнтованих на створення сприятливих умов для подальшого його розвитку, що й обумовлює актуальність дисертаційного дослідження, вибір теми і його структурну побудову, наукове і практичне значення.

Теоретико-методологічні та практичні аспекти державного управління досліджували такі вчені, як О. Амосов, В. Бакуменко, М. Білинська, К. Ващенко, О. Дацій, А. Дегтяр, С. Домбровська, І. Драган, Ю. Древаль, В. Воротін, В. Ковальчук, О. Крюков, М. Латинін, І. Лопушинський, В. Маліков, В. Мороз, І. Парубчак, П. Покатаєв, О. Радченко, А. Ромін, В. Садковий, В. Сиченко, В. Степанов, В. Стрельцов, Е. Щепанський та інші.

Розгляду особливостей та проблемних аспектів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, а також теоретичних та практичних питань забезпечення національної енергетичної безпеки

присвятили свої публікації такі вчені, як В. Бар'яхтар, Т. Биркович, З. Буцьо, Г. Варламов, І. Воїнов, В. Гайдук, О. Гальцова, В. Горник, В. Жовтянський, В. Євдокімов, О. Іляш, О. Кільницький, Л. Кобилянська, С. Майстро, В.Перебийніс, Г. Рябцев, А. Семанишина, І. Семко, О. Соловей, Б. Слупський, Ю. Ульянченко, О. Цапко-Піддубна, А. Чемерис, А. Шидловський та інші.

Однак чимало теоретичних та практичних питань стосовно розв'язання існуючих проблем та визначення напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України залишаються недостатньо дослідженими.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота виконана в навчально-науково-виробничому центрі Національного університету цивільного захисту України в межах науково-дослідної роботи «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007). Внесок здобувача полягає в обґрунтуванні концептуальних підходів та визначенні напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України в сучасних умовах.

**Мета і завдання дослідження.** Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та розробка практично-прикладних рекомендацій щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

Для досягнення мети дослідження визначені такі *завдання*:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності та змісту державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу;
- виявити особливості державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в зарубіжних країнах;
- охарактеризувати сучасний стан розвитку паливно-енергетичного комплексу України та результативність механізмів державного регулювання;
- визначити проблеми та суперечності державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України;
- обґрунтувати концептуальні засади стратегії державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України;
- окреслити шляхи трансформації державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в умовах європейської інтеграції України та глобальних викликів;
- визначити напрями удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

*Об'єктом дослідження* є державне регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу.

*Предметом дослідження* є механізми державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

*Методи дослідження.* Теоретичну та методологічну основу дисертаційного дослідження складають фундаментальні положення теорії державного управління, яка визначає закономірності соціально-економічного

розвитку держави, формування та функціонування механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на використанні *системного підходу*, який полягає в комплексному дослідженні механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

Окрім того, у роботі застосовувались методи, які використовуються як на емпіричному, так і теоретичному рівнях, а саме: *логіко-семантичний* – для поглиблення понятійного апарату та визначення сутності і змісту механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу; *порівняльного аналізу* – для дослідження методологічних підходів, концепцій, розробок і пропозицій провідних українських і зарубіжних вчених та виявлення закономірностей, відмінностей, особливостей і спільних характеристик механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в країнах світу; *системно-аналітичний* – для аналізу законодавчих актів та інших нормативних документів щодо особливостей функціонування механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України; *історичний* – для дослідження генезису та розвитку методології державного регулювання, еволюції механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в Україні у хронологічній послідовності; *логічного моделювання та конструювання* – для класифікації чинників зовнішнього і внутрішнього економічного середовища, що впливають на функціонування механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу; *статистичні* – для виявлення темпів змін окремих показників, ступеня їх впливу на динаміку розвитку паливно-енергетичного комплексу України; *аналізу та синтезу* – для оцінки динаміки та результативності механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України; *спостереження та теоретичного узагальнення* – для розкриття причин, які дестабілізують розвиток паливно-енергетичного комплексу України в сучасних умовах; *абстрактно-логічний* – для узагальнення теоретичних положень, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формування висновків та пропозицій.

Інформаційними джерелами дослідження стали закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові документи Міністерства енергетики України, програмні документи державних органів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, монографії та статті українських і зарубіжних авторів, особисті дослідження автора.

**Наукова новизна одержаних результатів дослідження** полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практично-прикладних рекомендацій щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

У межах дослідження одержано результати, що відрізняються науковою новизною і розкривають логіку та зміст дисертаційної роботи, а саме:

*уперше:*

– обґрунтовано концептуальні засади стратегії державного регулювання

розвитку паливно-енергетичного комплексу України в умовах глобальних загроз та викликів через пандемію коронавірусу, в якій виокремлено функціонування правового, економічного, адміністративного та інформаційного механізмів державного регулювання, визначено стратегічну мету, цілі, принципи її реалізації, яка спрямована на формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу на екологічних засадах з урахуванням безпекової складової (захист об'єктів галузей паливно-енергетичного комплексу в умовах існуючих військових загроз та надзвичайних ситуацій), а також в ризик-орієнтованих умовах сучасного світу і нових соціальних обмежень (запровадження карантинних заходів на глобальному, національному, регіональному та об'єктовому рівнях);

*удосконалено:*

- шляхи трансформації державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в умовах європейської інтеграції України, що полягають у необхідності узгодження безпекової, соціально-економічної, бюджетно-фінансової, експортно-імпоротної, екологічної та інших його складових з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС в контексті необхідності всебічної інтеграції паливно-енергетичного комплексу в спільний європейський енергетичний ринок з урахуванням національних інтересів та забезпечення національної енергетичної безпеки;

- теоретико-методичні підходи щодо визначення напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України через: запровадження публічно-приватного партнерства; сприяння адаптації енергетичних компаній до енергетичного переходу та впровадження ними «зелених» і енергоефективних технологій на всіх ділянках виробничо-логістичного процесу; створення мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів; оптимізацію будівництва потужностей відновлюваної енергетики з метою адаптації до існуючих можливостей енергосистеми, врахування інтересів інших галузей ПЕК та забезпечення економічно обґрунтованих тарифів;

*дістало подальший розвиток:*

- обґрунтування можливостей застосування механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України через використання логіко-аналогової моделі, в основу якої покладено критерій оптимальності за Парето, відповідно до якого слід узгодити пріоритети, виклики, потреби, можливості, євроінтеграційні перспективи розвитку всіх галузей та секторів ПЕК; за цим вказаним критерієм, оптимальним буде той напрям державного регулювання, реалізація якого, принаймні, не шкодить інтересам жодної з галузей та секторів паливно-енергетичного комплексу, а саме: електроенергетики, ядерної енергетики, вугільної промисловості, газового сектору, нафтового сектору, відновлюваної енергетики тощо;

- узагальнення загальносвітових тенденцій та систематизація концептуальних підходів до особливостей функціонування механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в країнах світу (декарбонізація, децентралізація, запровадження принципів ESG

(Environment Social Governance), цифровізація енергетики та її перехід до кліматично нейтральної; формування енергетичних кластерів; інтеграція у глобальну енергетичну систему; впровадження системи гарантії походження енергії з відновлюваних джерел; створення резервного (стабілізаційного) фонду нафти та нафтопродуктів тощо) дозволило виявити методичні підходи та розробити практичні рекомендації щодо їх адаптації до існуючих національних умов з метою удосконалення існуючих механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України;

– категоріально-понятійний апарат державно-управлінської науки шляхом уточнення змісту понять «державне регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу», «механізм державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу», що пов'язано з необхідністю адаптації їх змісту до існуючих викликів щодо розвитку паливно-енергетичного комплексу, що, на відміну від існуючих визначень передбачає тлумачення поняття «державне регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу» – як цілеспрямованого впливу держави (суб'єктів регулювання) на об'єкти регулювання через сукупність відповідних механізмів шляхом створення належних умов для видобутку, виробництва, постачання, транспортування, зберігання, передачі, споживання, охорони (захисту) всіх видів енергоресурсів, з метою забезпечення сталого, збалансованого та інноваційного розвитку галузей і сфер паливно-енергетичного комплексу та енергетичної системи в цілому, забезпечення національної енергетичної безпеки, соціально-економічного розвитку країни на екологічних засадах та підвищення рівня життя населення.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в поглибленні та доповненні існуючих знань, теоретико-методичних підходів щодо обґрунтування напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України в сучасних умовах.

Департаментом житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу Харківської обласної державної адміністрації запропоновані концептуальні засади стратегії державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу на регіональному рівні розглянуто, схвалено та можуть застосовуватись у практичній діяльності в межах Плану заходів з реалізації у 2021-2023 рр. Стратегії розвитку Харківської області на період до 2027 р. з метою забезпечення сталого розвитку паливно-енергетичного комплексу регіону на інноваційній основі та його адаптації до стандартів Європейського Союзу (довідка № 04/197 від 22.01.2021 р.).

Зіньківською районною державною адміністрацією Полтавської області розглянуто, схвалено та використовуються в межах виконання «Програми соціально-економічного та культурного розвитку Зіньківського району на 2020 рік» наукові результати дисертаційного дослідження, а саме, подальша оптимізація паливно-енергетичного балансу району шляхом: впровадження енергозберігаючих та енергоефективних технологій; заміни природного газу альтернативними видами палива; використання місцевих видів палива; виробництва та використання підприємствами району для власних потреб

біопалива; реконструкції вуличного освітлення через заміну ліхтарів на енергозберігаючі; проведення моніторингу використання паливно-енергетичних ресурсів (довідка № 01-36/164 від 13.10.2020 р.).

Валківською районною державною адміністрацією Харківської області розглянуто, схвалено та використовуються в межах виконання «Програми економічного і соціального розвитку Валківського району на 2020 рік» результати дисертаційного дослідження в контексті оптимізації місцевого паливно-енергетичного балансу шляхом: впровадження енергозберігаючих та енергоефективних технологій; заміни традиційних систем опалення та вуличного освітлення на альтернативні (відновлювані, енергозберігаючі); збільшення використання місцевих видів палива; заміни газових котлів на твердопаливні; підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів та проведення аналізу стану розрахунків за спожиті енергоносії (довідка № 01-40/22 від 12.01.2021 р.).

Результати дисертаційного дослідження, а саме: поглиблення понятійно-категоріального апарату, виокремлення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України та визначення напрямів їх удосконалення використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» та «Публічне управління та адміністрування в економічній сфері» за програмою підготовки магістрів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у Національному університеті цивільного захисту України (акт № 22 від 17.11.2020 р.).

Основні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування для подальшого удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, в тому числі на регіональному та місцевому рівнях.

**Особистий внесок здобувача.** Дисертаційна робота є самостійною науковою працею і містить одержані здобувачем особисто нові результати в галузі науки державного управління, які у сукупності сприяють розв'язанню науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

**Апробація результатів дисертації.** Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на: міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (м. Харків, 2020 р.); засіданні Круглого столу: «Організаційно-правове забезпечення управлінської діяльності органів публічної влади» (м. Київ, 2020); XI міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасний рух науки» (м. Дніпро, 2020).

**Публікації.** Основні положення і результати дослідження висвітлено в 9 публікаціях, в тому числі: 5 статтях у наукових фахових виданнях з державного управління, 1 статті в іноземному виданні, 3 тезах конференцій. Загальний обсяг публікацій, що належать особисто здобувачу, становить 2,7 авт. арк.

**Структура та обсяг дисертації.** Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 201 сторінку, із них 172 сторінки основного тексту. Робота містить 27 рисунків, 5 таблиць. Список використаних джерел налічує 222 найменування.

## **ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ**

У **вступі** надано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми дисертації, зазначено її зв'язок з науковими дослідженнями Національного університету цивільного захисту України, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, представлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо їх впровадження та апробації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу»* – розглянуто сучасний стан наукових досліджень щодо сутності державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу, виокремлено та розкрито зміст механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу, виявлено особливості державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в зарубіжних країнах.

Визначено, що механізм державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу – це сукупність цілей, принципів, функцій, форм, методів, інструментів та способів їх застосування суб'єктами регулювання відносно до об'єктів регулювання шляхом створення належних умов видобутку, виробництва, постачання, транспортування, зберігання, передачі, споживання, охорони (захисту) всіх видів енергоресурсів, з метою забезпечення сталого, збалансованого та інноваційного розвитку галузей та сфер паливно-енергетичного комплексу та енергетичної системи в цілому, забезпечення національної енергетичної безпеки, соціально-економічного розвитку країни на екологічних засадах та підвищення рівня життя населення.

Встановлено, що суб'єктами державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу є законодавчі, виконавчі, судові органи державної влади; місцеві органи виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; суб'єкти господарської діяльності незалежно від їх відомчої належності та форм власності, що здійснюють виробництво, передачу, розподіл, постачання, купівлю-продаж енергії всіх видів; споживачі енергії – суб'єкти господарської діяльності та фізичні особи, що використовують енергію для власних потреб. Об'єктами державного регулювання розвитку ПЕК є галузі та сфери енергетики, регіони, території, а також явища, проблемні ситуації, які виникають в цій сфері та потребують вирішення; об'єкти, які забезпечують стаке функціонування паливно-енергетичного комплексу.

Обґрунтовано функціонування правового, економічного, адміністративного, інформаційного механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу (рис. 1).



Рис. 1. Механізми державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу (ПЕК).

*Джерело: розробка автора*

Доведено, що механізми державного регулювання розвитку паливно-енергетичної сфери мають базуватися на науково-методологічній основі і сучасних економіко-математичних, статистичних і експертних методах аналізу і прогнозування; будуватися на основі балансу інтересів регіональних і галузевих структур з урахуванням соціально-економічних, історико-географічних, природно-кліматичних особливостей тощо.

Узагальнення існуючого зарубіжного досвіду державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу дозволило визначити методичні підходи, принципи, методи, механізми та інструменти з метою імплементації в українську державно управлінську практику забезпечення сталого розвитку галузей національного ПЕК.

Встановлено, що в розвинутих країнах держава є провідним актором у питаннях забезпечення сталого розвитку паливно-енергетичного комплексу, яка, з одного боку, встановлює інституційні межі функціонування паливно-енергетичного комплексу, а з іншого – забезпечує необхідну організаційно-адміністративну та фінансово-економічну підтримку, включаючи фінансування, пільгове оподаткування, моніторинг, контроль тощо. Державне регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в різних країнах здійснюється шляхом: стимулювання розвитку конкурентного енергосередовища та запобігання монопольним проявам на ринках енергоресурсів; зменшення виробництва викопної енергії за рахунок збільшення виробництва відновлюваної енергії; реалізація концепції енергоефективності та енергозбереження і впровадження заходів щодо запобігання та протидії змінам клімату, як одного з пріоритетів розвитку не тільки галузей і сфер паливно-енергетичного комплексу, а й усього суспільного господарства в довгостроковій перспективі.

У **другому розділі** – *«Сучасний стан та результативність механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України»* – проаналізовано сучасний стан розвитку паливно-енергетичного комплексу України, визначено результативність механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, виявлено проблеми та суперечності розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

Встановлено, що виробництво енергії за часів незалежності України має тенденцію до постійного скорочення. В результаті, обсяги виробництва первинної енергії в Україні за видами за період 1990-2019 рр. зменшилися більш, як удвічі (рис. 2).

Визначено, що найбільш суттєво скоротилися обсяги видобутку вугілля й торфу – більш як у 4 рази. Однак, в цілому рівень забезпечення України власними енергетичними ресурсами за визначений період практично не змінився і складає біля 60%.

Сучасний стан розвитку паливно-енергетичного комплексу України характеризується: зниженням потужності атомних електростанцій (15 реакторів чотирьох АЕС зношені на 80%, а рівень зносу електромереж становить 60-70%); рекордно низькими запасами вугілля; значною кількістю виведених у аварійний ремонт енергоблоків теплових електростанцій (близько 64%

енергоблоків ТЕС знаходяться на межі вичерпання ресурсу та фізичного зносу (170 і 200 тис. год.), а 92% енергоблоків відпрацювали свій розрахунковий ресурс (100 тис. годин); залежністю України від постачання майже 70% ядерного палива для атомних електростанцій компанією «ТВЕЛ», що створює загрозу національній енергетичній безпеці і вимагає диверсифікації та переходу українських АЕС на ядерне паливо компанії Westinghouse.

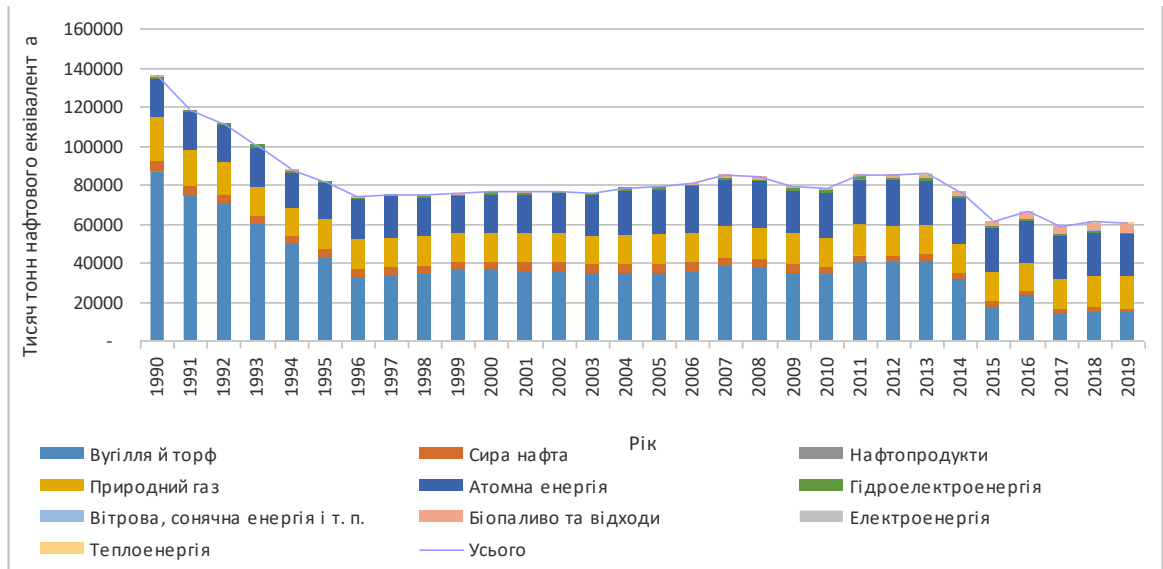


Рис. 2. Виробництво первинної енергії в Україні за видами.

*Джерело: за даними Державної служби статистики.*

Доведено, що досягти значного скорочення залежності України від викопних, в тому числі імпортованих енергоресурсів (в першу чергу природного газу та нафти) можна шляхом розвитку відновлюваної енергетики.

З'ясовано, що до основних проблем і суперечностей державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України в сучасних умовах слід віднести:

- недосконалість законодавства та його недостатня адаптованість до європейських стандартів, що гальмує розвиток паливно-енергетичного комплексу України в умовах європейської інтеграції;
- незавершеність реформи ринку електроенергії (незважаючи на те, що з 1 липня 2019 р. зазначений ринок функціонує за стандартами ЄС), адже ще не ліквідовано перехресне субсидування і зберігається значний адміністративний вплив держави;
- суперечливість методів ціноутворення на електроенергію та інші види енергоресурсів, які, з одного боку мають враховувати низьку платоспроможність населення України, а з іншого – базуватися на принципі економічно обґрунтованих витрат суб'єктів господарювання з метою їх ефективного функціонування і розвитку;
- відсутність стратегічних інвесторів (в тому числі іноземних) та недоінвестованість галузей паливно-енергетичного комплексу;

- відсутність інвестицій та доступних кредитних ресурсів, криза неплатежів в житлово-комунальній сфері та податковий тиск обумовлюють складний фінансовий стан енергетичних підприємств;
- один з найнижчих рівнів конкуренції серед локальних ринків в Європі, що сприяє тому, що монополісти встановлюють: високі ціни та економічно необґрунтовані тарифи, отримують надприбутки, не зацікавлені в поліпшенні якості та надійності своїх послуг, не вкладають в необхідному обсязі інвестиції в модернізацію енергетичних потужностей;
- діяльність енергетичних компаній-монополістів, які перебувають у власності держави або олігархів є непрозорою та неефективною, що, однак, не заважає їм домінувати на енергетичних ринках країни, завищуючи ціни на енергоресурси;
- недостатність державних стимулів щодо залучення інвестицій в розвиток галузі, впровадження новітніх технологій, ефективного споживання паливно-енергетичних ресурсів, використання нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії.

Доведено, що паливно-енергетичний комплекс України в сучасних умовах розвивається інерційно через обмежені обсяги інвестицій, зберігаються адміністративні методи і принципи державного регулювання та тарифоутворення; спостерігається недостатній рівень конкуренції в більшості галузей ПЕК через неефективність державної антимонопольної політики та недосконале енергетичне законодавство, що гальмує сталий розвиток галузей та сфер паливно-енергетичного комплексу.

**У третьому розділі** – *«Напрями удосконалення державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України»* – обґрунтовано концептуальні засади стратегії державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, окреслено шляхи трансформації державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в умовах європейської інтеграції України та глобальних викликів, визначено напрями удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

Обґрунтовано концептуальні засади стратегії державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, які мають полягати у: сприянні розвитку конкурентного середовища, демонополізації та диверсифікації; поступовій відмові від державного субсидування та перехресного субсидування одних галузей та сфер ПЕК за рахунок інших; переході від адміністративного державного регулювання до дерегулювання на основі процесів децентралізації та делегування повноважень; поступовій відмові від директивного державного регулювання на користь демократичного публічно-приватного партнерства; запобіганні та протидії корупційним проявам в системі державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

Доведено, що ефективне використання наявного потенціалу паливно-енергетичного комплексу в Україні має не тільки загальнодержавне значення (зниження рівня енергетичної залежності держави, зростання

конкурентоспроможності національної економіки, підвищення якості життя населення при зниженні питомих енергетичних і, як наслідок, матеріальних витрат суспільства), а й суттєве міжнародне значення, як вагомого чинника вирішення екологічних проблем та захисту навколишнього середовища, протидії глобальним змінам клімату, підвищення рівня енергетичної безпеки Європейського Союзу та Європи в цілому.

Запропоновано реалізовувати державне регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України системно за відповідними напрямками: електроенергетика, вугільна промисловість, нафтогазова промисловість, ядерна енергетика та сектор ядерного палива, альтернативна та відновлювальна енергетика, що дозволить забезпечити сталий розвиток ПЕК в умовах існуючих загроз та сучасних викликів.

Доведено, що удосконалення державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України доцільно реалізовувати комплексно за виокремленими механізмами: правовим, економічним, адміністративним та інформаційним, в межах яких необхідно застосовувати відповідні принципи, методи, інструменти вирішення існуючих проблем і суперечностей в питаннях розвитку галузей та сфер ПЕК (рис. 3).



Рис. 3. Напрями удосконалення державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) України

*Джерело: розробка автора*

Обґрунтовано шляхи трансформації державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в умовах європейської інтеграції України та глобальних викликів шляхом: забезпечення безперебійного, безпечного та надійного функціонування всіх галузей, сфер та секторів національного паливно-енергетичного комплексу в умовах викликів військового характеру; запобігання надзвичайним ситуаціям, які негативно впливають на діяльність паливно-енергетичного комплексу та їх ліквідація; вдосконалення існуючого енергетичного законодавства і його адаптація та імплементація до законодавства Європейського Союзу; підвищення інвестиційної привабливості ПЕК шляхом створення прозорих, зрозумілих та сприятливих інституційних, фінансово-економічних, організаційних правил та умов для його сталого розвитку (ліцензування; стандарти; технологічні вимоги; державний нагляд; пільги; заборони тощо); запровадження комплексного державного енергетичного моніторингу (збір, обробка та аналіз інформації щодо виробництва та використання всіх видів енергії); підвищення ефективності та результативності державної антимонопольної політики на енергоринках; проведення державної інформаційної кампанії щодо роз'яснення сутності концепції «зеленого» енергетичного переходу України (екологізації паливно-енергетичного комплексу, а також всіх галузей та сфер суспільного життя).

Доведено, що основними результатами удосконалення існуючих механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України в сучасних умовах мають стати: підвищення рівня енергетичної безпеки держави та зменшення рівня її енергетичної залежності від імпорту енергоресурсів; зниження енергоємності ВВП та підвищення ефективності використання енергоресурсів шляхом розробки та реалізації програм енергоефективності і енергозбереження не тільки в паливно-енергетичному комплексі, а й в усіх галузях та сферах суспільного життя; збільшення використання альтернативних та відновлюваних джерел енергії і зменшення питомої ваги викопної енергії в загальному паливно-енергетичному балансі держави; забезпечення екологізації національної енергетики з метою захисту довкілля та запобігання глобальним кліматичним змінам, як необхідної складової не тільки розвитку паливно-енергетичного комплексу, а й сталого розвитку України в довгостроковій перспективі.

## **ВИСНОВКИ**

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення конкретного науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, що дало змогу сформулювати такі висновки й пропозиції.

1. Узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності та змісту державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу, яке має базуватися на принципах: законності; прозорості та прогнозованості; цілісності ПЕК; узгодження інтересів держави, господарюючих суб'єктів, населення;

оптимізації виробничої і галузевої структури ПЕК; економічної обґрунтованості; соціальної відповідальності; безпечності та екологічності і відображає цілеспрямований вплив держави (суб'єктів регулювання) на об'єкти регулювання через сукупність відповідних механізмів (правового, економічного, адміністративного, інформаційного) шляхом створення належних умов для видобутку, виробництва, постачання, транспортування, зберігання, передачі, споживання, охорони (захисту) всіх видів енергоресурсів, з метою забезпечення сталого, збалансованого та інноваційного розвитку галузей та сфер паливно-енергетичного комплексу та енергетичної системи в цілому, забезпечення національної енергетичної безпеки, соціально-економічного розвитку країни на екологічних засадах та підвищення рівня життя населення.

2. Виявлено особливості державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в зарубіжних країнах, які полягають в тому, що в розвинутих країнах світу розвиток галузей паливно-енергетичного комплексу відбувається за рахунок комплексної державної підтримки, створення сприятливих інституційних умов, надання фінансово-економічної та організаційно-адміністративної допомоги з метою забезпечення національної енергетичної безпеки та інтеграції у глобальні енергетичні ринки. Головними тенденціями сучасного розвитку паливно-енергетичного комплексу провідних країн світу є: розвиток партнерських відносин між державою та приватним сектором (публічно-приватне партнерство), лібералізація, обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції, в тому числі через приватизацію енергетичних об'єктів та анбандлінг. Встановлено, що під впливом коронакризи посилилися основні технологічні драйвери енергопереходу – декарбонізація та децентралізація (найбільше генеруючих потужностей у світі введено саме у відновлюваній енергетиці, а обмежувальні карантинні заходи збільшили попит на розподілену енергетику).

3. Охарактеризовано сучасний стан розвитку паливно-енергетичного комплексу в Україні та визначено, що рівень енергетичної безпеки країни недостатній. Встановлено, що виробництво енергії за часів незалежності України має тенденцію до постійного скорочення, в результаті чого обсяги виробництва первинної енергії за видами зменшилися більш, як удвічі. Найбільш суттєво – вчетверо зменшилися обсяги видобутку вугілля й торфу, однак, в цілому рівень забезпечення країни власними енергетичними ресурсами за визначений період практично не змінився і складає біля 60%. Сучасний стан розвитку паливно-енергетичного комплексу України характеризується: зниженням потужності атомних електростанцій через зношеність реакторів, високим рівнем зносу електромереж, рекордно низькими запасами вугілля, значною кількістю виведених у аварійний ремонт енергоблоків теплових електростанцій, які знаходяться на межі вичерпання розрахункового ресурсу та фізичного зносу і практично повністю відпрацювали свій ресурс. Доведено, що існуюча система оцінки результативності державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України здебільшого є недосконалою, адже формальне (у відсотках) виконання запланованих законодавчих та

регуляторних ініціатив, не завжди забезпечує дієвість та ефективність перетворень в зазначеній сфері.

4. Визначено проблеми та суперечності державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України в сучасних умовах, а саме: непрозорість та низька ефективність державної політики в сфері приватизації енергетичних об'єктів; несприятливий інвестиційний клімат в енергетичній сфері; існуючі виклики національного та глобального характеру (військова загроза, пандемія коронавірусу, корупція, вплив олігархату на енергетику шляхом здійснення політичного впливу через зміни законів, державних посадових осіб, регуляторні процедури з метою отримання несправедливої вигоди), що призвело до сповільнення модернізаційних реформ, значного ускладнення реалізації нових енергетичних проєктів, порушення гарантій прав власності та інвестиційних зобов'язань. Це свідчить про недосконалість існуючих механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, що вимагає підвищення їх ефективності та результативності з метою подолання кризи, сприяння сталому розвитку ПЕК та забезпечення необхідного рівня енергетичної безпеки держави.

5. Обґрунтовано концептуальні засади стратегії державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, яка має бути комплексною, багатоваріантною, гнучкою та враховувати політико-інтеграційні, військово-безпекові, соціально-економічні, техніко-технологічні, регіональні, еколого-кліматичні фактори, інші обмеження та виклики (пандемія), що сприятиме подальшому сталому розвитку ПЕК. Стратегія державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України має адекватно відображати, як сучасний рівень його розвитку, так і досягнення стратегічних цілей у довгостроковій перспективі, враховувати сучасні глобальні виклики, особливості європейської інтеграції, передбачати перехід до сталого розвитку паливно-енергетичного комплексу з поступовим забезпеченням спочатку енергетичної безпеки держави, а в подальшому – утвердження України в ролі провідної енергетичної держави світу, що є запорукою сталого розвитку країни та забезпечення державного суверенітету.

6. Окреслено шляхи трансформації державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в умовах європейської інтеграції України та глобальних викликів шляхом адаптації національного енергетичного законодавства до європейських практик, тобто відповідності принципам програми «Європейська Зелена Угода» («European Green Deal»). Важливим напрямком трансформації державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в умовах інтеграційних процесів є: виконання зобов'язань у контексті членства України в Енергетичному Співтоваристві та в межах приєднання до Договору до Енергетичної Хартії; створення ефективного енергетичного біржового ринку за найкращим європейським досвідом і стандартами, які забезпечать гарантії виконання угод, автоматичний кліринг і систему управління ризиками; впровадження RAB-тарифу за європейської методологією (єдина база активів зі ставкою прибутковості на рівні середньозваженої вартості капіталу на єдину базу активів (WACC));

впровадження європейського досвіду аукціонів для електроенергії з відновлювальних джерел; лібералізація національного газового сектору та його перехід до вищої форми розвитку, як невід'ємної складової газового ринку ЄС: Україна має стати повноцінним газовим хабом для Центральної та Південно-Східної Європи в поєднанні з відповідними ринковими інструментами біржевого ціноутворення, а транскордонна торгівля і пан'європейські проєкти з сусідніми країнами сприятимуть диверсифікації поставок природного газу в зазначеному регіоні.

7. Визначено напрями удосконалення механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в Україні, а саме: правового механізму: прийняття пакету законопроектів відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС; економічного механізму: повернення боргів за зеленим тарифом інвесторам відновлюваної генерації за рахунок випуску облігацій та отримання кредитних коштів НЕК «Укренерго» під державні гарантії; державне стимулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу шляхом підвищення інвестиційно-інноваційної привабливості його галузей та сфер через пільгове кредитування, бюджетне фінансування, компенсацію кредитних ставок та капітальних вкладень при спорудженні енергооб'єктів; адміністративного механізму: забезпечення надійної роботи галузей ПЕК в надзвичайних умовах, в умовах викликів віськового характеру та карантинних обмежень; підписання та виконання меморандуму про взаєморозуміння між державою та інвесторами відновлюваної енергетики; застосування та підвищення результативності державних заходів антимонопольного регулювання; прогнозоване та зрозуміле застосування державного нагляду та контролю (станданти, технологічні вимоги, ліцензування, пільги, заборони тощо); інформаційного механізму: системна просвіта населення в контексті підвищення енергоефективності та енергозбереження; розвиток системи збору та аналізу статистико-аналітичної інформації з метою державного енергетичного моніторингу щодо виробництва та споживання всіх видів енергії; проведення державної інформаційної кампанії щодо сутності концепції «зеленого» енергетичного переходу України (екологізації енергетики) та особливостей інтеграції галузей та сфер паливно-енергетичного комплексу до європейського енергетичного ринку.

## **СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**

### *Статті у фахових виданнях:*

1. Тресков А.В. Теоретичні засади державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в контексті забезпечення енергетичної безпеки. Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2017. Вип. 1 (6). С. 375-381.

2. Тресков А.В. Світовий досвід державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу. Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2017. Вип. 2 (7).

С. 431-438. (Серія «Державне управління»).

3. Тресков А.В. Механізми державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України. Вісник Національного університету цивільного захисту України. : зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2019. Вип. 2 (11). С. 460-469.

4. Тресков А.В. Шляхи удосконалення системи державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України в контексті інтеграційних процесів. Державне управління: удосконалення та розвиток : електр. наук. фах. видання Дніпровського державного аграрно-економічного університету. 2018. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1958>.

5. Тресков А.В. Енергетична безпека в сучасній економіці України. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2020. Вип. 2 (13). С. 225-232.

*Публікації в закордонних наукових виданнях за фахом:*

6. Тресков А.В. (2018). Тресков А.В. Трансформація державної політики розвитку паливно-енергетичного комплексу в різних країнах у напрямку підтримки відновлюваної енергетики. EAST JOURNAL OF SECURITY STUDIES, Vol. 3 (1/2018). 307-321. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12433/3/%d0%9d%d0%a3%d0%a6%d0%97%d0%a3%20%20%d0%a2%d1%80%d0%b5%d1%81%d0%ba%d0%be%d0%b2%20%d0%90.%d0%92.%20%282%29.pdf>.

*Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:*

7. Тресков А.В. Пріоритетні напрями забезпечення енергетичної безпеки. Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : мат. Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18–19 березня 2020 р. / за заг. ред. В. П. Садкового. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2020. С. 81-83.

8. Тресков А.В. Державна політика найбільших держав-споживачів енергоресурсів щодо проблем енергетичної безпеки. Сучасний рух науки: тези доп. XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8-9 жовтня 2020 р. Дніпро, 2020. Т.2. С. 320-322.

9. Тресков А.В. Відновлювана енергетика як напрям забезпечення енергетичної безпеки. Організаційно-правове забезпечення управлінської діяльності органів публічної влади : матеріали круглого столу / за заг. ред. О. Копиленко, В. Воротіна ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2020. URL: <http://instzak.rada.gov.ua>.

## АНОТАЦІЯ

**Тресков А.В. «Механізми державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України».** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

*Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2021.*

У дисертації розглянуто сучасний стан наукових досліджень щодо сутності державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу, виокремлено та розкрито зміст механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу, виявлено особливості державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в зарубіжних країнах, уточнено сутнісні характеристики категорій «державне регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу», «механізм державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу».

Проаналізовано сучасний стан розвитку паливно-енергетичного комплексу України, визначено результативність механізмів державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, виявлено проблеми та суперечності розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

Доведено, що державне регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в умовах європейської інтеграції України має сприяти: забезпеченню національної енергетичної безпеки; диверсифікації постачання енергоресурсів; проведенню модернізаційних реформ; формуванню ринкових тарифів на енергоресурси та захисту прав споживачів; зниженню негативного впливу енергетичних підприємств на навколишнє середовище; вирішенню існуючих еколого-кліматичних проблем, спричинених функціонуванням паливно-енергетичного комплексу України.

Запропоновано напрями удосконалення державного регулювання розвитку паливно-енергетичного сектору України за виокремленими механізмами: правовим, економічним, адміністративним, інформаційним, в межах яких доцільно розробляти та впроваджувати інструменти вирішення існуючих проблем і суперечностей в галузях та сферах паливно-енергетичного комплексу в умовах європейської інтеграції України та глобальних викликів.

Обґрунтовано концептуальні засади стратегії державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу України, яка має адекватно відображати, як сучасний рівень його розвитку, так і досягнення стратегічних цілей у довгостроковій перспективі, враховувати сучасні глобальні виклики, особливості європейської інтеграції, передбачати перехід до сталого розвитку паливно-енергетичного комплексу з поступовим забезпеченням спочатку енергетичної безпеки держави, а в подальшому – утвердження України в ролі провідної енергетичної держави світу, що є запорукою сталого розвитку країни та забезпечення державного суверенітету.

**Ключові слова:** державне управління, механізми державного управління, державне регулювання, паливно-енергетичний комплекс, механізми державного регулювання розвитку паливно-енергетичного комплексу, енергетична безпека.

## ANNOTATION

**Treskov A. «Mechanisms of state regulation of the development of the fuel and energy complex of Ukraine».** – Qualifying scientific labor as the manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of sciences of public administration specialty 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, 2021.

In the dissertation work the theoretical generalization is carried out and the decision of a concrete scientific and applied problem which consists in substantiation of directions of perfection of mechanisms of the state regulation of development of a fuel and energy complex of Ukraine in modern conditions is offered.

The current state of scientific research on the essence of state regulation of fuel and energy complex development is considered, the content of mechanisms of state regulation of fuel and energy complex development is singled out and revealed, features of state regulation of fuel and energy complex development in foreign countries are revealed, the essential characteristics of the categories «state regulation of the development of the fuel and energy complex», «mechanism of state regulation of the development of the fuel and energy complex» are specified.

The generalization of the existing foreign experience of state regulation of the fuel and energy complex allowed to identify methodological approaches, principles, methods, mechanisms and tools for implementation in the Ukrainian public administration practice of sustainable development of the national fuel and energy complex.

It is established that in the developed countries of the world the development of fuel and energy sectors is due to comprehensive state support, creation of favorable institutional conditions, financial, economic and organizational-administrative assistance to ensure national energy security and integration into global energy markets. The main trends in the modern development of the fuel and energy complex of the world's leading countries are: liberalization, decarbonisation, countering the challenges of the pandemic, developing public-private partnerships (public-private partnerships), limiting monopolies and preventing unfair competition, including through energy privatization and unbundling.

The current state of development of the fuel and energy complex of Ukraine is analyzed, the effectiveness of the mechanisms of state regulation of the development of the fuel and energy complex of Ukraine is determined, the problems and contradictions of the development of the fuel and energy complex of Ukraine are revealed.

It is established that energy production during the independence of Ukraine has a tendency to constantly decrease, as a result of which the volume of primary energy production by type has decreased more than twice. Most significantly, coal and peat production quadrupled, however, in general, the level of the country's own energy resources has not changed for a certain period and is about 60%. The current state of development of the fuel and energy complex of Ukraine is characterized by: reduced capacity of nuclear power plants due to reactor wear, high level of wear of power

grids, record low coal reserves, a significant number of decommissioned thermal power plants, which are on the verge of depletion fully exhausted their regulatory resource.

It is proved that the fuel and energy complex of Ukraine significantly loses due to non-transparency and low efficiency of state policy in the field of privatization, lack of attractive investment climate and lack (non-compliance) of property rights guarantees of foreign investors in the fuel and energy sector, which indicates imperfection development of the fuel and energy complex of Ukraine, increasing the efficiency and effectiveness of which will contribute to overcoming the crisis, sustainable development of the country and increase the level of energy security of the state.

It is proved that the state regulation of the development of the fuel and energy complex in the conditions of European integration of Ukraine should promote: ensuring national energy security; diversification of energy supply; carrying out modernization reforms; formation of market tariffs for energy resources and consumer protection; reducing the negative impact of energy companies on the environment; solving the existing ecological and climatic problems caused by the functioning of the fuel and energy complex of Ukraine.

The directions of improvement of the state regulation of development of fuel and energy sector of Ukraine on the separate mechanisms are offered: legal, economic, administrative, information, within which it is expedient to develop and implement tools of the decision of existing problems and contradictions in branches and spheres of a fuel and energy complex in the conditions of European integration of Ukraine and global challenges.

The conceptual bases of the strategy of state regulation of the development of the fuel and energy complex of Ukraine are substantiated, which should adequately reflect both the current level of its development and the achievement of strategic goals in the long run, take into account current global challenges, features of European integration complex with the gradual provision of energy security of the state, and later – the establishment of Ukraine as the world's leading energy state, which is the key to sustainable development of the country and ensuring state sovereignty.

The scientific and practical significance of the obtained results lies in the generalization and supplementation of existing knowledge, theoretical and methodological approaches to substantiate areas for improving the mechanisms of state regulation of the development of the fuel and energy complex of Ukraine in modern conditions. The proposed theoretical provisions, conclusions and proposals can be used in the practice of public authorities and local governments to further improve the mechanisms of state regulation of the development of the fuel and energy sector of Ukraine, including at the regional level.

**Keywords:** public administration, mechanisms of public administration, state regulation, fuel and energy complex, mechanisms of state regulation of fuel and energy complex development, energy security.

Відповідальний за випуск *Майстро Сергій Вікторович*

Підписано до друку 25.03. 2021 р.  
Формат 60х84/16. Обл.-вид. арк. 0,9.  
Гарнітура Таймс. Наклад 100 прим. Замовлення № 59

Надруковано в друкарні «БУКЛАЙН»  
61000, м. Харків, вул. Катерининська, 46.  
тел. (099) 604-49-45.  
e-mail: bookline.ua@gmail.com